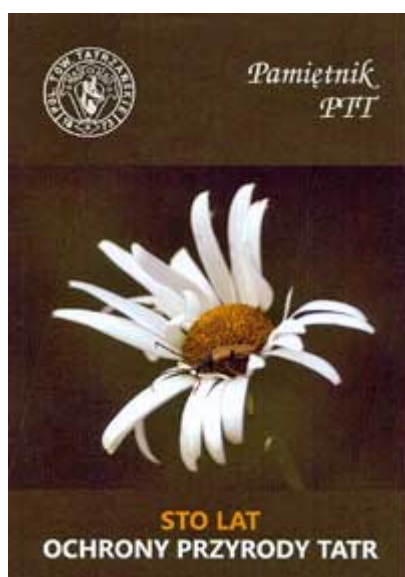

Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego - górskie „jak było, jak jest”

Tatry - ziemia niczyja, strome szczyty wyrastające z nieprzebytej puszczy. Przez wieki góry przypominały niezdobytą twierdzę i jak każda twierdza były co jakiś czas szturmowane. Lecz wiek XIX przywiódł w góry nowy, nieznany dotąd typ człowieka - turystę. Gwałtowny rozwój turystyki górskiej stworzył potrzebę powołania organizacji zrzeszającej miłośników gór. Rolę tę miało pełnić Towarzystwo Tatrzańskie, utworzone w 1874 r. Niedługo później zaczęło ukazywać się czasopismo „Pamiętnik Towarzystwa Tatrzańskiego”, poświęcone szeroko pojętej tematyce górskiej: ludziom gór, ich historii i kulturze, górskiej przyrodzie oraz - co dla czytelników DŻ najważniejsze - jej ochronie. W 1992 r. Polskie Towarzystwo Tatrzańskie wydało pierwszy tom rocznika, który tytułem i formułą tematyczną nawiązuje do pisma sprzed wieku - „Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego”. Właśnie ukazał się tom 20.

Pierwszym, co rzuca się w oczy, jest objętość wydawnictwa. Żaden z dotychczas wydanych 20 tomów nie miał mniej niż 300 stron, a tomy najnowsze znacznie przekroczyły 400. Książka wydawana jest na białym papierze, większości artykułów towarzyszą czarno-białe ilustracje, najczęściej archiwalne zdjęcia i ryciny. Na kilku stronach papieru kredowego drukowane są kolorowe zdjęcia. Miękką okładkę rocznika otacza kolorowa obwoluta, której projekt nawiązuje do tematu przewodniego danego tomu. Jego wybór podyktowany jest często obchodami jubileuszów osób, miejsc i wydarzeń związanych z górami. W roku 2010 tom zdominował temat Gorczańskiego Parku Narodowego świętującego 30-lecie utworzenia, podwójny tom 2006-2007 poświęcono setnej rocznicy urodzin tzw. nowego schroniska przy Morskim Oku, a tom z roku 2003 - pięćdziesięcioleciu TPN.

Stałym elementem „Pamiętnika” jest dział „Człowiek i Góry”. Prezentowane w nim artykuły łączy odwieczna fascynacja potęgą gór. Opisywane są tu m.in. polskie wyprawy górskie w najdalsze zakątki globu, zarówno najnowsze ekspedycje, jak i karty z bogatej historii polskiego alpinizmu. Zagadnienia dotyczące historii relacji człowiek-góry, w tym szeroko pojętej kultury mieszkańców terenów górskich, tworzą poświęcony zagadnieniom historycznym dział „Dziedzictwo”. Całości dopełnia dział „Ocalić od zapomnienia”, w którym znajdują miejsce fragmenty opowieści z przeszłości, autorstwa nielicznych świadków dawnych wydarzeń i wspomnienia ich bliskich, przechowujących pamięć „ludzi gór”. Znajdziemy tu niepublikowane nigdzie indziej materiały, nieraz o bardzo osobistym charakterze. Szczególna wartość działu wyraża się w tym, co zawarto w jego tytule - publikowane w nim materiały tworzą niezwykłą, osobistą kronikę gór i będą stanowić

nieoceniony wgląd w przeszłość, gdy zabraknie tych, którzy ją pamiętają.

Artykuły o tematyce wykraczającej poza powyższe gromadzi dział „Varia”, do którego trafiają m.in. publikacje przyrodnicze. W każdym roczniku znajdują się ponadto przegląd i recenzje najnowszej literatury górskiej oraz czasopism wydawanych przez poszczególne oddziały PTT. Spis przypadających na dany rok jubileuszów związanych z postaciami taterników, artystów, sportowców, naukowców i działaczy zebrany jest w dziale „Rocznice”. Zaraz po nim – „Kronika Żałobna”, ostatnie pożegnanie i hołd złożony przez PTT ludziom gór – zasłużonym, znajomym, przyjaciółom. Tom zamyka „Kronika PTT” poświęcona historii i sprawom bieżącym Towarzystwa.

Przyjrzyjmy się „Pamiętnikowi” na przykładzie najnowszego rocznika, noszącego znamienity podtytuł „Sto lat ochrony przyrody Tatr”. Jubileuszowy tom dotyczy w dużej mierze problematyki związanej z działalnością Sekcji Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego, która w tym roku świętuje stulecie powstania. Tom otwiera artykuł Janusza Foszcza i ks. Roberta Piechnika, którzy przybliżają czytelnikom mało znaną postać księdza Bogusława Królikowskiego – twórcy idei utworzenia w Tatrach parku narodowego. Główny temat otwiera artykuł prof. dr. hab. Zbigniewa Mirka o Janie Gwałbercie Pawlikowskim, jego wizji turystyki i ochrony tatrzańskiej przyrody. Postać Pawlikowskiego powraca w artykule dr Antoniny Sebesty, która podkreśla jego rolę jako prekursora polskiej ekoetyki. Dalej znajdziemy tekst prof. dr. hab. Janusza M. Ślusarczyka o dziejach Sekcji Ochrony Tatr Towarzystwa Tatrzańskiego i artykuł „Wokół spraw ochrony przyrody w Towarzystwie Tatrzańskim” prof. Zbigniewa J. Wójcika. Barbara Morawska-Nowak pisze o koalicji „Ratujmy Karpaty” i stanowisku Towarzystwa wobec zagrożeń tatrzańskiej przyrody. Dział „Sto lat ochrony Tatr” zamyka wywiad z dyrektorem TPN dr. inż. Pawłem Skawińskim, który odpowiada na pytanie, jak skutecznie chronić Tatry.

Tematyka ochrony przyrody przenika niemal cały rocznik 2011. Dział „Człowiek i Góry” poświęcony jest przede wszystkim parkom narodowym Zachodniej Półkuli. Prof. Paweł Wandelt pisze o tym „Jak Amerykanie chronili swoje skarby przyrody”. Z USA przenosimy się do Peru. Zbigniew Jaskiernia opisuje podróżę po kraju Inków, a prof. Andrzej Paulo kreśli historię polskich badań w Peru, mających na celu utworzenie nowego parku narodowego, który objąłby słynny Kanion Colca i Dolinę Wulkanów.

Ponadto w roczniku znajdziemy artykuły poświęcone meteorologii, działalności Towarzystwa Tatrzańskiego i PTT w Pieninach, badaniu tatrzańskich roślin leczniczych, dziejom poznawania kozicy, a nawet wybór wierszy o tematyce bieszczadzkiej. Nie wyczerpują one jednak bogatej zawartości tomu.

„Pamiętnik PTT” jest periodykiem godnym polecenia. Trzeba jednak pamiętać, że jako wewnętrzne wydawnictwo PTT jest w pewnej części poświęcony sprawom Towarzystwa, które raczej nie zainteresują przeciętnego czytelnika. Niewielka liczba ilustracji może też zniechęcić odbiorców przyzwyczajonych do bogatej szaty graficznej innych pism podejmujących tematykę górską. Przypadnie on jednak do gustu osobom zainteresowanym jej historycznym wymiarem. Dla czytelników „Dzikiego Życia” interesujący będzie zwłaszcza aspekt „ochroniarski” rocznika. Opiswane są tu bowiem postaci i wydarzenia będące podwalinami sukcesów na polu ochrony górskiej przyrody, oraz sytuacje, których ewolucja doprowadziła do obecnie obserwowanych problemów. Obecność licznych artykułów traktujących o bieżącej działalności PTT, dokonaniach alpinistów i „ochroniarzy” pozwala „Pamiętnikowi” uniknąć ewentualnych oskarżeń o oddalenie od spraw dzisiejszych.

Podsumowując: każdy miłośnik gór powinien przynajmniej zapoznać się z „Pamiętnikiem PTT”, a osoby interesujące się ochroną górskiej przyrody dawniej i dziś mogą zarezerwować dlań miejsca na półce. Natomiast dla wszystkich związanych z PTT „Pamiętnik” jest lekturą absolutnie

obowiązkową.

Diana Maciąga

Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego

Rok założenia: 1992

Częstotliwość: rocznik

Liczba tomów: dotychczas 20

Wydawca: Polskie Towarzystwo Tatrzańskie

Format: B5

Objętość: zmienna, 300-480 stron

Kolor: nie, jedynie kolorowe wklejki

Redaktor: od bieżącego tomu Barbara Morawska-Nowak